

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

AÇIK ALAN HEYKELLERİNİN KENT ESTETİĞİNE KATKISI

Mehmet GÜÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA, 2005

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

AÇIK ALAN HEYKELLERİNİN KENT ESTETİĞİNE KATKISI

Mehmet GÜÇ

Danışman: Yrd. Doç. Suat KARAASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA, 2005

ÖZET

AÇIK ALAN HEYKELLERİNİN KENT ESTETİĞİNE KATKISI

Mehmet GÜÇ

Yüksek Lisans Tezi, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman : Yrd. Doç. Suat KARAASLAN

Eylül 2005, 75 sayfa

Kent, sosyolojik, ekonomik, kültürel, vb. etmenleri bünyesinde taşıyan bir olgudur. Kentlerin mekanlarının düzenlenmesinde ise heykel, kente ve onu oluşturan tüm bu etmenlere olumlu katkılar sağlayan ve bulunduğu mekanı görsel açıdan da farklı bir konuma kavuşturan bir sanat ögesidir.

Sanatçıların çevresel çabaları, mekanları daha yaşanabilir kılma, yeni bir kimlik kazandırma ve çevreyi estetize etmek gibi etkinlikleri amaçlar. Yine bu çabalar sanatçıyı, dolayısıyla sanatı daha geniş çevrelere seslenir duruma getirerek kent içerisinde, açık alanlarda varlığını hissettirir. Ve böylece, bir anlamda sanatın sınırları genişletilerek insanların sanatsal etkinliğe dahil edilmesi hedeflenir.

Toplumsal yaşamda insanlarla doğrudan buluşan açık alan heykelleri öncelikle kamuya ait heykellerdir. Bu sebeple bir kentin meydanlarına, yapıların önüne, açık alanlarına yerleştirilecek olan alan heykellerinin, sanat yapıtlarının asıl sahipleri de o mekanı paylaşan insanlardır.

Heykel sanatında 20. yüzyılın ilk yarısında belirli değişimler ve gelişmeler yaşanmıştır. Bu yüzyılda heykel yalnızca belirli nesne ve konulan betimlemekle ya da bir toprak çamurun yoğrulup

biçimlendirilmesi ya da bir taş kütlesinin yontulmasıyla değil, mekan içinde parçaların bir araya getirilmesiyle de oluşan kurgularla da meydana gelmiştir. Açık alan heykellerinde küt kitle ya da oylumların içlerindeki ve aralarındaki boşluklarda önemsenmeye başlanmıştır.

Günümüzde de açık alan heykelleri çeşitli form ve tekniklerde ifade edilmekte olup, kent ve sanat birlikteliğinde önemini kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Kent, Heykel, Çevre, Mekan, Form

ABSTRACT**THE CONTRIBUTION OF OPEN AREA STATUES TO THE
AESTHETIC OF CITY****Mehmet GÜÇ****Master Thesis, Department of Education of Fine Arts****Supervisor : Prof. Assist. Suat KARAASLAN****September 2005, 75 pages**

City is a fact which carries the sociological, economical, cultural etc. factors in itself. In the organisation of sites of city, statue is an art component which provides positive contribution to city and all the factors which compose and also it makes the city to become more different in visual sight.

The environmental efforts of artists aim such activities like making the sites available to live, bringing new identity and making the environment more esthetic. These efforts cause themselves to be felt in city and open areas by making the artist and eventually the art itself be known in wide scope. In this respect, it is aimed to enlarge the borders of art and make people get involved in art activities.

First of all, the open area statues which meet people directly in social life are the ones belong to the public. For this reason, the real owner of open area statues and work of arts which will be placed in city centres, in front of buildings and in open areas are the people who share the place with them.

In the first half of 20th century, there are definite changes and improvements in the art of statue. In this century, statue is not only created from the description of definite thing and subjects or forming a piece of soil or dressing a stone but also it is created from the things that are brought together in a site. In the open statue, mass or the spaces in and between the volume are started to be important.

Today, open area statues are in various form and techniques and they get importance in the city and art combination.

Key Words : City, Statue, Environment, Site, Form

ÖNSÖZ

Açık alan heykellerinin kent estetiğine katkısı adı altında yürütülen bu araştırma, kentte yaşayan insanların ve oluşturdukları mekanların sanatla bütünleştirilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Tezin amacı doğrultusunda, oluşumu ve gelişimi sürecinde kentlerin heykelle girdiği ilişki ve bunun sonucu olarak doğan estetik olgunun ve bu gelişimlerin bireyler üzerinde oluşturduğu etkiler irdelenmiştir. Aynı zamanda kentlerdeki görsel bozulma ve bunlara getirilen çözüm arayışları da ayrıca incelenmiş ve konu ile ilgili çeşitli sorunlara da yanıt getirilmeye çalışılmıştır.

Kentlerin ve kentsel mekanların gelişimi ve heykel anlayışının tarihsel süreç içerisindeki oluşumu tezin bütününe kapsayan sorunlardır. Tezin savunusunu güçlendirmek için tarihsel süreçte kent dokusu içerisinde yer alan açık alan heykellerinin analizi yapılmış ve bu heykellere bağlı olarak değişen kent estetiği/estetik çevre olgusu irdelenmiştir. Sonrasında ise, kent ölçeğinde açık alanlar görsel/estetik projelerle değerlendirilmiştir.

Bu proje Çukurova Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenmiştir.

Proje No : EF2004YL10

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

KENT OLGUSU

1.1. Kentlerin Oluşumu.....	3
1.2. Kent ve Sanat.....	6
1.3. Kentlerde Görsel Bozulma ve Çözüm Arayışları.....	9

2. BÖLÜM

MEKAN VE HEYKEL

2.1. Mekan Kavramı.....	12
2.2. Açık Alan Heykellerinin Görsel ve Plastik Özellikleri.....	14
2.3. Bir Sanat Nesnesi Olarak Mekanın Kullanımı.....	18

3. BÖLÜM

ÜRÜN ANALİZLERİ

3.1. Tarihsel Süreçte Kent Dokusu İçerisinde Yer alan Açık Alan Heykellerinin Analizi.....	26
--	----

4. BÖLÜM

FORMUN OLUŞUM VE UYGULAMA SÜRECİ.....	55
SONUÇ.....	70
KAYNAKÇA.....	72
ÖZGEÇMİŞ.....	75

GİRİŞ

"İnsan ve çevresi devamlı ve karşılıklı olarak birbirlerini biçimlendirirler. Ve bugün insan artık yaşadığı tüm çevreyi, yeryüzünü biçimlendirme durumuna gelmiştir. Etolojistlerin deyimiyle kendi biotipini yaratmak. Kendi çevresini yaratıcı olarak biçimlendirirken, insan aynı zamanda kendisinin de nasıl bir organizma olacağını saptama durumundadır."

(The Hidden Dimensions, Dr Edward T. Hall)

İnsanlık tarihi boyunca toplumlar, kültür birikimlerini kentlerde göstermişlerdir. İnsanların düzenleyici, yapıcı güçlerini kullanarak tarihe armağan ettikleri kentler yalnızca biçimsel özellikleri ile değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel değerler çerçevesinde de önem kazanmışlardır. O halde, kentin çağa uygun olmayan, çağın koşullarını dikkate almayan bir yaşam tarzı oluşturan insanların, içinde bulunduğu bir konutlar ve yapılar topluluğu olmadığı açıktır.

Heykelle girdiği ilişki açısından kentler, özellikle Rönesans sonrası mimari özellikleri ile bir estetik ilişkiler bütününe dönüşmüştür. Rönesans öncesi heykelin kent estetiğine katkısı ancak bir mimari yapının alıntısı ya da parçası konumunda, işlevsel bir rol üstleniyorken, Rönesans'la birlikte oluşan kent kültürü ile birlikte mimari yapıdan koparak, doğrudan mekana yayılmış ve mekan kurucu olarak yeni bir rol üstlenmiştir. Heykelin kentsel alana getirdiği bir takım değerler vardır ve kent içerisindeki rolünün, yarattığı etkinin irdelenmesi gereklidir.

Geçmişte heykel yer aldığı mekanın bir parçası olarak görülmekteyken, günümüzde bulunduğu/yerleştirildiği mekanı dönüştürerek gerçek mekanını yaratması gerektiği

düşünülmektedir. Başka bir biçimde söylersek heykel, varlığıyla çevreye yeni bir anlam kazandırmalı, kendine özgü bir mekan yaratmalıdır.

Kentsel doku içerisinde yer alan açık alan heykellerinin çevreye getirdiği görsel katkılar, kentte yaşayan insanları da olumlu yönde etkilemekte ve bulunduğu mekanı estetize etmektedir.

Heykel sanatının süreç içerisinde geçirdiği en önemli dönüşümlerden biri kuşkusuz sanatsal üretim sürecinin içerisine mekansal bilginin gerekliliğini de dahil etmesidir.

Bu nedenle araştırma sürecinde çeşitli alan ve kent meydanları irdelenmiş ve bunların problematiğine ilişkin çözüm arayışlarına gidilmiştir. Kentsel dokunun ve alanların estetik anlamda zenginleştirilebileceği çeşitli örnek tasarımlarla somut olarak görüntülenmeye çalışılmıştır.

1. BÖLÜM

KENT OLGUSU

1.1. Kentlerin Oluşumu

Kent, öncelikle bir insan ürünü olmakla birlikte, en geniş ölçekli mimarlık ürünü olarak tanımlanabilir. Kentler insanın yaşamını sürdürdüğü ve yeryüzünden yararlandığı ortak noktalardır. Çevresindeki bölgelerin ürünü olan ve buraları etkileyen kentler, toplumsal ve ekonomik gereksinimlere yanıt verecek biçimde gelişirler.

Her kent farklı yönleriyle kendine özgüdür; ancak işlev ve biçim açısından birbirine benzer. Biri üzerine öğrenilen şeyler diğerleri üzerine yapılan çalışmalara destek olur.

Kent bir gelişme sürecinin ürünüdür ve hiçbir kent birdenbire var olmamıştır. Bu nedenle kentsel yaşam biçimleri, daha önceki yaşam biçimlerinin etkilerini taşıyarak değişip, dönüşmektedirler.

“Kentler büyük bir toplumun ayrılmaz parçasıdır. Bir toplumda kentlerin sayısı, yayılımı ve işlevleri, kültürünün karmaşıklığına ve kültürel değişikliklerden etkilenme derecesine göre farklılık gösterir.”
(20. yy kenti, 2002)

Bir kentten söz edebilmek için sosyolojiye başvurma ihtiyacı duyarız. Kentten, insanların buluştuğu, düşüncelerin yayıldığı, alışverişin yaşandığı, ilişkilerin yoğun olduğu kararlar merkezi olarak da bahsedebiliriz. Böylece kentte değişik faaliyetler bir araya gelmektedir ve içerisindeki unsurların birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu, dışa dönük bir yapı bütünlüğü söz konusudur. Bu

açından kent, kendine özgü özellikleri olan ve belli bir mekanda yoğunlaşmış; bir yerleşim sistemidir.

Kent belki de bir bakış açısından meydan demektir. Kent bir çok açıdan tanımlanabilir, ama tarihsel ve toplumsal çıkış noktası olarak, kendi kendini yöneten ve bir arada oturan bir topluluğun işgal ettiği ve bu işgalden ötürü iskan ettiği, buna bağlı olarak örgütlediği mekan demektir. (Kılıçbay, 2000)

Toplumbilimsel açıdan kenti tanımlamak gerekirse, genellikle nüfus yoğunluğunun, işbölümünün, sanayileşmenin, uzmanlaşmanın yoğun olarak yaşandığı bir yer olarak söz edilebilir. Gerçekte kent karmaşık bir toplum yapısının, bireysel düzeyde çözülemeyecek sorunların üstesinden gelmesine olanak sağladığı ve yukarıda belirtildiği üzere kendine özgü özellikleri bulunan bir yerleşim sistemidir.

Chicago üniversitesinde yürütülen çalışmaların 20. yüzyılın başından yakın dönemlere değin kent çalışmaları üzerinde önemli etkileri olmuştur. Çevre bilimsel (ekolojik) yaklaşım olarak da anılan bu bakış açısına göre, canlıların birbirleri ile olan ilişkilerinin yaşam alanlarını düzenlemesine benzer nitelikte, kentte yaşayanların yaşamlarını sürdürebilmek için ilişkiye girmeleri, işbirliğinde bulunmaları ya da tersine çatışma içinde olmaları, kent biçimini büyük ölçüde belirler. Böylece kent, bir bakıma doğal bir biçimde, işyeri, eğlenme, dinlenme, sanayi ve oturma işlevlerini görebilecek bölgelere ayrılır. (20. yy kenti 2002)

Özetlemek gerekirse kent, günümüz insanına daha büyük oranda iş ve yerleşim olanakları sağlayan bir yer olmanın yanında, aynı zamanda dünyanın en uzak yerlerini kendine çeken, çeşitli bölgeleri, insanları ve etkinlikleri bir düzen doğrultusunda

biçimlendiren, siyasal, ekonomik ve kültürel yaşamın öncüsü ve denetleyicisi konumunda olan bir merkezdır denilebilir.

1.2. Kent ve Sanat

Kentlerin oluşumu ve gelişimi aşamasında sanatsal etkinlikler sürekli var olmuş, kent ve sanat daima ilişki içerisinde olmuşlardır.

Rönesans öncesi sanat eserleri (heykel) mimarinin bir parçası olarak görülmüş ve kendini bağımsız bir şekilde var edememiştir. Heykel, tasarlanan, uygulanan mimari yapıların içerisinde yer almış, mimariyi estetik açıdan tamamlayan bir unsur olarak düşünülmüştür. Rönesans'ın ortaya çıkışı ile heykelde gerçek anlamda kendini var edebilmiş, mimari yapıdan koparak, bağımsız bir şekilde kent meydanlarına taşınabilmiştir. Rönesans öncesi varolan uygarlıklarda heykel, mimari mekana bağımlıydı, etrafında gezilemiyor, ancak cepheden görülebiliyordu. Rönesans'ta ise heykel, ilk defa mekan kurucu olarak Michelangelo'nun Roma'da Campidoglio meydanına yerleştirdiği Marcus Aurelius heykeli ile kent meydanında yerini almış, mimari yapı ve çevre ile bağımsız bir biçimde ilişkiye girmiş ve kent görüntüsüne yeni bir anlam kazandırmıştır.

Sanayi devrimi (18. yy) ile kentler hızla büyüyüp gelişmiş, mimari yapıdaki değişimde olağanüstü farklılıklar kazanmıştır. Önceki dönemlere ait mimari yapılardaki estetik anlayış yeni çağdaki yapılarda pek sık görülememektedir. Bunun yanı sıra devasa, taş ve çelik yığınlarının oluşturduğu kütleler çevreyi olumsuz etkileyip, doğal güzellikleri örten bir görünümle ortaya çıkmaktadır.

Bir kentin meydanlarını, caddelerini yani çevresini yeniden düzenlemenin, bu binaların estetik yoksunluğunu gidermenin ve çevre ile uyumlu birlikteliğini sağlamanın yollarından biri açık alanlara yerleştirilecek sanat yapıtlarıyla mümkün olabilir. Alanlara yerleştirilecek sanat yapıtlarının biçimi ve içeriği ise yerleştirildiği

mekanın yapısı, fiziksel, sosyal ve kültürel etmenler göz önünde bulundurularak oluşturulabilir.

Günümüzde kentsel alan içerisine yerleştirilen alan heykelleri sanatçıların büyük çabaları sonucu kabul görmüş ve anlamlı kılınmıştır. Heykel, kent içerisindeki çevreyi olumlu yönde etkilemiş ve insanları doğaya yönlendirici konuma ulaşmıştır.

Sanayi devrimi ile kentlerde büyük ölçüde çirkinleşme ve estetik değerlerden yoksunluk ortaya çıkmıştır. Bu duruma kayıtsız kalmayan sanatçı, gelişen bu olumsuz durum karşısında içinde yaşadığı kenti estetik değerleri gözeterek yeniden yaşanabilir kılma adına çeşitli tasarımlarda, yaratımlarda bulunmuştur. Böylece kentlerin içinde bulunduğu olumsuz koşulların sanat yoluyla düzene girmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Modern dünyada artık, heykelin iç mekandan dış mekana taşınması ile kentlerdeki açık alanların, meydanların, dolayısıyla kentin daha çağcıl bir görünüme kavuşturulması, bununla birlikte heykel ile buluşturulması ve onların birlikteliği için sanatçıların bu yönde mücadeleleri olumlu, somut birer örnektir. Sanatçıların bu çabaları, yani kenti ve çevreyi daha duyarlı, estetize ve yaşanabilir kılma uğraşları, o alanda yaşayan insanları da çevreye karşı daha duyarlı hale getirmede büyük bir etken olmuştur.

Sanayi devrimi öncesine kadar pek sorun yaşanmasa da, sonrasında insanın çevresini düzenleme ihtiyacı daha da artmıştır. Bunun nedeni ise, artan nüfus ve buna bağlı olarak kentlerin hızlı büyümesi sayılabilir. Kentlerde oluşan nüfus fazlalığı beraberinde kirlenmeyi ve bozulmayı da getirmiştir. Düzensiz yerleşim, bozuk yapılanma, estetik değerlerden yoksun, çirkin betonarme yapılar bu sorunlara örnek gösterilebilir.

Sanatın kenti güzelleştirme, estetize etme çabaları sırasında tabi ki mimari yapılardan yoksun bir tasarım olamaz. Sanatçı açık alan heykel tasarımlarında çevre ve mimari yapıyı ve diğer etkenleri şüphesiz göz önünde bulunduracaktır.

Kent ve sanat ilişkisi 1950-60'lı yıllardan sonraki dönemlerde sanatçıların çeşitli arayışlara yönelmeleri ile değişik boyutlar kazanmıştır. Sanatçı açık alanlara yönelik yaratımlarını tasarlarken kent göz önünde bulundurulmuş ve kenti yapılandıran diğer tasarımcılar ile işbirliğine gitmiştir.

Günümüzde kentsel mekanlarda açık alanlara yerleştirilen, çevreyle mimariyi buluşturan, bulunduğu mekanı yeniden anlamlandıran heykel, görsel sanatların çevreye girmesinin gözle görülür somut bir örneğidir ve mekana kolaylıkla uygulanması da açık alan heykellerinin önemini arttırmıştır.

Sanat bütünsel olarak, 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar hiçbir dönemde görülmedik yoğun bir gelişim gerçekleştirir. Tüm değerlerin alt üst oluşuyla, yaşam değişiminden heykel sanatı da payını alır. Heykelin bu köklü değişimlerle müze objesi olmaktan kurtularak yaşamın içine katılması, izleyici ile yeni ilişkiler kurarak onu edilgen konumdan çıkarması iç mekandan dış mekana dönüşünü güçlendirmiştir. (Karaaslan, 1993)

Heykel bu dönüşümü ile aslında gerçek yerini bulmaktadır. Günümüzde kent ve sanat birlikteliğinde alan heykeline gereksinim oldukça artmıştır. Ve insanlar artık bu gereksinimin bilincine varmışlardır.

1.3. Kentlerde Görsel Bozulma ve Çözüm Arayışları

İnsanın, doğal çevre ve bu çevrede yaşayan diğer canlılarla olan organik ilişkisi, insanlığın ilk yıllarından sanayi devrimine kadar sürekli değişime uğramıştır. Sanayi devrimi sonucu gelişen teknoloji aracılığıyla doğaya müdahale eden insan, bir yandan doğal çevrenin bozulmasına zemin hazırlarken öte yandan on binlerce yıldır süregelen toprağa bağlı yerleşik düzenden vazgeçerek endüstri kentlerine göç etmiştir.

Nüfusun büyük kısmı barındıran endüstri kentleri, yapılanması ve işlevi açısından doğal ortamdan farklı bir konumda kendilerini var etmişler ve doğal çevrenin bozulmasını temsil eder konuma gelmişlerdir. Bunun yanı sıra kentler, oluşumundan bu yana kendi içerisinde bozulmayı da beraberinde getirmiştir. Kentlerdeki bozulmanın nedenlerinden biri hızlı nüfus artışı diyebiliriz. Hızlı nüfus artışı beraberinde düzensiz yapılanmayı ve çarpık bir kent oluşumunu getirmektedir. Genelde kırsal kesimden olan göçler aracılığıyla oluşan insan yığını daha fazla iş talep etmekte, bundan dolayı da daha çok fabrika ve üretim sektörünün açılması, buna bağlı olarak da doğal çevrenin daha çok yok edilmesi olağan konumuna gelmiştir.

Mevcut kentleşme politikaları ile kentler, merkezi devletin, sanayi kapitalizminin, kitle üretimi ve dağıtımının kontrolü noktasında zorunlu hale gelmiş yerleşmelerdir. Bu süreç devam ettiği sürece kentleşme de çevre sorunlarının temel sebeplerinden biri olmaya devam edecektir. (Görmez, 2003)

Daha öncede belirtildiği gibi, kentin büyük bir nüfus yoğunluğunu barındırmasından ötürü, doğal çevreyi doğrudan olumsuz etkileyen bir yapıya sahip olduğunu görmekteyiz.

Az gelişmiş, ve gelişmekte olan ülkelerde kentin fiziki boyutlarının büyümesi, gecekondulaşma ve sefalet yuvalarını da beraberinde getirdiği için büyük kültürel sorunlarda ortaya çıkmaktadır. Yine insanın yapay, çoğu zaman beton ve yoğunluğun arttığı bir çevrede doğadan kopmasının da ruh hastalıkları başta olmak üzere bazı olumsuz sonuçları da bilinmektedir. (Görmez,2003)

Kentlerdeki bina yığılması, doğal çevrenin bir şekilde deformasyona uğramasına da neden olmaktadır. Bu deformasyon; yeşil alanların azalması, çirkin bir kent dokusu ve buna benzer biçimlerde kendini gösterebilir.

Kentlerde, özellikle günümüzde plansız yapılaşma, yanlış yapılandırma ve estetik değerlerin göz ardı edilmesi gibi olumsuzluklar büyük sorun yaratmaktadır. Kentlerdeki bozulma gelişmiş ülkelere göre gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha yüksek oranda olabilmektedir. Modern ülkelerde sanayinin gelişimine bağlı olarak nitelikli elemanlara gereksinim doğmuş ve çevre düzenleyicilerine, kent planlayıcılarına ve sanatçılara bir kent yapılanmasında düşüncelerini uygulayabilecekleri ortamlar yaratılmıştır. Gelişmiş ülkelerdeki yerel yönetimler, kentteki sorunların giderilmesi için çevre düzenleyicileri ile ortak projelere başvurmuş, kentin yapılanmasında ya da kentte ortaya çıkan problemleri gidermek için sanatçıların önemli katkıları olduğunun bilincine varmışlardır. Bu aşamada heykel sanatçısı kent meydanlarını, sokakları yeniden estetik değerlere büründürme adına yeni tasarımlarda bulunabilir ve alanın yapısına uygun yeni projeler geliştirebilir.

Çeşitli etkenlerin bir sonucu olarak düzensiz kentleşmenin, sosyolojik ve mimari açıdan kargaşa ortamı yaratması,

yabancılaşma ve yozlaşma nedeni olarak mimarimizin ve yaşama mekanları sorununun odağına yerleştirilmesi ve bu olgunun bir fikir yarışmasına temel alınması doğru bir tutumdur. (Gürsel,1992)

Sonuçta kentler, büyük kitlelerin yaşantısını sürdürdüğü merkezler olmakla beraber içerisinde bir çok olumsuzlukları da taşıyabilmektedir. Dolayısıyla kentin mekana ve çevreye verdiği olumsuz etkiler mutlaka çözüme götürülmelidir. Görsel açıdan olumlu kılınan, çevreyle barışık mimari yapılanması ve heykellerle buluşturulan kent, şüphesiz içinde yaşayanları da olumlu etkileyecektir.

2. BÖLÜM

MEKAN VE HEYKEL

2.1. Mekan Kavramı

Mekan en yalın haliyle uzayın (boşluğun) sınırlandırılmış bir parçasıdır. İnsanların içerisinde çeşitli eylemleri, etkinlikleri gerçekleştirebileceği bir alandır. Mekanda varlıklar birbirleriyle bir etkileşim içerisinde. Mekan kavramı değişik uzmanlık alanlarında çeşitli anlamlar içerebilir. Örneğin, mimar için farklı, toplumbilimci için farklı, sanatçı için ise daha farklı anlamlar içermektedir. Mimar yapısını inşa edeceği bir alan, heykel sanatçısı yapıtıyla buluşturacağı bir alan, çevre olarak ele alabilmektedir.

Mekan bazı durumlarda, canlı varlıkların belirlediği (örneğin toplumsal mekan), bazı durumlarda mimari öğelerin maddi elemanların duvarların vs. çevrelediği, bazen de sanat yapısının metafizik bir iç dünyayı kendi dış varlığıyla çevrelediği, ama her durumda (belli sınırlama öğelerine) belli bir dizge/sisteme bağlı olarak oluşmaktadır. Mekan, maddi varlığın, kütlenin doğurduğu bağlı bir kavramdır. (Ataseven 2000)

Diğer bir anlamda, nesnelerin boşluk içerisindeki birbirleri ile olan ilişkilerinden mekan kavramının oluştuğunu vurgulayabiliriz. Ayrıca insanların ve diğer canlıların ilişkileri ve eylemleri çeşitli mekanlar içerisinde oluşabilmektedir. Ancak bu mekan doğaldır ki nesnelerin ilişki içerisinde olduğu, sınırlandırılmış uzay parçasıdır ve mekanı oluşturan öğeler nesnelerle sınırlı kalmaz, ışık gibi görsel öğelerle de mekan, kendini var edebilir.

Açıklamamızı devam ettirirsek mekan, bir yapının dördüncü boyutudur. Bir yapıyı üç boyutlu bir kitle olmaktan çıkaran özellik, bir mekana sahip olmasıdır. Yani, mekan içerisinde var olan yapılar o mekanın bir ögesidir.

Mekan nesnelerin, hacmin ve kütlenin bireşiminden oluşan bir olgudur. Bu öğelerin birbirleri ile ilişkilerinden ve birbirlerine etkilerinden oluşmaktadır. İnsan, mekandaki öğelerin ilişkisini çeşitli adlandırmalarla (yukarıda, aşağıda, arkada, önde... gibi) ortaya koyabilir.

Konstrüktivistlerin 1920'de yayınlanan manifestosu şöyleydi, " Maddesel hacim, fiziksel kütle mekan ifadesi olamaz. Sanat dinamik ritme, kinetik ritme dayanır. Heykel zaman ve mekanın canlı imgesidir. Mekan somut bileşenlerin çeşitli gereçlere uygun bir düzen içinde bir araya getirilmesiyle oluşur. Görsel sınırları sağlanmış çevrenin - mekanın ayırıcı görsel niteliklerini bileşenleri, bileşenlerin yer alış düzeni, mekansal ilişkileri belirler." (Emrali, 1994)

Mekan kavramı çağdaş sanatçılar tarafından heykel kavramı ile birlikte düşünülmüş ve uygulamaya konmuştur. Heykel ve mekan birlikteliğinden doğan estetik olgu bütünsel olarak irdelenmektedir. Şüphesiz ki, mekanla buluşan heykel çevreye katacağı olumlu etkilerin yanı sıra yanlış bir mekanla buluşturulduğunda o mekana olumsuz etkiler de katabilir.

Mekanın olumlu kılınabilmesi, iyi bir araştırmaya, çevre etüdünün doğru bulgularla yapılabilmesine bağlıdır. Örneğin; kent içerisinde yer alan mekanlara yerleştirilecek heykellerle, kent dışındaki mekanlara yerleştirilecek alan heykellerinin biçimi, rengi, konusu, vb. birbirinden farklılıklar gösterebilir.

2.2. Açık Alan Heykellerinin Görsel ve Plastik Özellikleri

Kent, bizleri kırsal yaşam tarzından farklı ve yeni bir yaşam biçimine hazırlayan ve bizleri bu yeni yaşam biçimine zorlayan bir yapı/organizmadır. Kentleşme sorunu kentin çekiciliğinden değil, kırsal yaşantının iticiliğinden olagelmektedir. Kentlerdeki bu oluşumun sağlıklı ve boğucu havasından bizi kentin estetik köşeleri, anıt yapıları kurtarabilir ancak.

Kentsel mekanlarda yapılan düzenlemelerde sanatsal nitelikler göz önüne alınmalıdır. Buna dayanarak, estetik değerlerden yoksun olarak fiziksel çevreyi oluşturmak mümkün değildir. Açık alan heykellerinin kentsel mekanları görsel açıdan estetize eden, daha yaşanılır kılabilen öğelerden önemli biri olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Diğer yandan açık alanlara yerleştirilecek sanat yapıtları, toplumsal yaşamın biçimlenmesinde önemli bir konuma sahip olurken, aynı zamanda bireyi ve toplumu uyarmak ve tinsel yönden harekete geçirmek gibi bir işlevi de yerine getirirler.

Kentlerdeki açık alan heykelleri, insanların yaşamlarını görsel/estetik açıdan olumlu etkileyerek, kamusal alanların anlamlandırılmasında aktif bir biçimde rol almaktadırlar.

Heykel artık kentte günlük yaşamın davranış ve işleyişine katılan bir plastik açık sistem olarak tanımlanmakta ve kent insanının yaşamına katılarak geleneksel anlamlarını daha ötelere taşımaktadır. Heykel sanatının yeni anıtsal boyutları ve amaçları, yunan agorasından günümüze kentsel meydan geleneğinin, kentlilerin ortak üretme sürecine girebildikleri dinamik kamusal alan anlamının yeniden var edilebilmesi noktasında tartışılmaktadır. (Ergin, 1998)

Heykel geleneği olmayan toplumlarda, bir gelenek yaratma ve çağdaş sanatı tüm kurum ve koşullarıyla yerleştirmek ancak, toplumsal gelişmeye paralel olarak o toplum insanının sanat birikimi ve sanat kültürünü oluşturmakla mümkündür.

Heykelin mekana kazandırdığı nitelikleri irdelediğinde, boşluğun canlanmasına, hareket kazanmasına olanak sağladığını görürüz. Yani, zaman içerisinde çoğalan sorunlarıyla boğuşan, beton yığını haline gelen kentlerin organik yapısına aktif bir şekilde etki/nüfuz ederek, onun hayat bulmasını sağlar.

Kentsel mekanlarda yer alan sanat yapıtları, toplumun sorunlarını yansıtan, kültürel birikimlerin iletilmesini, kentin çevresi ile bütünleşmesini, kent ve çevre birlikteliğinin anlam kazanmasını sağlayan bütünsel bir yapıya sahiptir. Açık alan heykelleri, çağdaş bir çevre oluşumunda büyük rol üstlenen plastik elemanlardır.

Heykel bir konuya sahip olabilir, hatta bir olayı veya olguyu irdeleyebilir/ifade edebilir. Ancak, günümüzde çağdaş heykeltaşlar alan heykellerinin konusundan öte, plastik etkileri, boşlukla ve mekanla olan ilişkisi üzerine yoğunlaşmaktadırlar. Heykelin yerleştirildiği mekanın çevresinde yaşayan insanlar psikolojik olarak pozitif yönde etkilenecektir. Estetik etkileri ise, kentte yaşayan insanlar üzerinde birleştirici, kaynaştırıcı etkiler yaratmaktadır. Heykel, birbirinden farklı kültüre sahip toplumlarda farklı etkiler oluşturmaktadır. Ancak, bu aşamada sanatçı, toplumu iyi tanıyan, çağa uyum sağlayabilen, yeniliklere açık bir anlayışa sahiptir.

Alan heykelleri görsel açıdan yerleştirileceği mekana fiziksel ve psikolojik olarak uyum sağlamalıdır. Bu noktada heykelin alandaki boyutlarını (genişlik, yükseklik, hacim, renk, vs)

düşünmek yerinde olacaktır. Alana göre küçük yerleştirilen heykel istenilen etkiyi, yani bütünlüğü sağlayamayacak ve mekanda kaybolacaktır. Diğer yandan yerleştirildiği mekana göre çok büyük ölçülere sahip heykellerde yine olumsuz etkiler bırakacaktır. Bu durum izleyicilerde (çevrede yaşayanlarda) rahatsızlık yaratan, bunaltıcı, can sıkıcı bir etki oluşturabilir. Her iki durumda da heykel, gerçek anlam ve amacını yitirir. Ancak doğru tasarlanmış ve mekana uyum sağlamış doğru oranlara sahip, çevre değerlerine uzak düşmeyen heykeller istenilen görsel ve psikolojik etkiyi sağlayacak ve çevreye gereken dinamizmi getirecektir.

Bu nedenle, belli bir alana yönelik heykel tasarlanırken, görsel ve plastik etkileri kentin mimarisiyle, mekanı ile birlikte düşünülmelidir. Çevre ve mimari ile heykel arasında orantılı bir ilişki sağlamak yerinde olacaktır.

Bir resmi, bir heykeli yapan kişi de hangi bütünün parçası olduğunu, hangi çevreye oturduğunu, hangi toplum ve üretim biçiminin, nasıl bir tarih uzantısı ve parçası olduğunu bilmek ister. Çünkü heykelle duvarın, duvarla sokağın, sokakla meydanın, meydanla kentin bütünleştiği devirler vardır. (Kabaş, 1976)

Alana yerleştirilen heykelin oluşturduğu form, çevreyle ilişki içerisine girerken uyum ve zıtlıklar da göz önüne alınmalı ve bunları oluştururken ı ışık ve boşluk gibi öğelere de yer verilmelidir.

Günümüzde kamuya açık heykellerdeki değişiklik açıkça ortadadır. Alan heykellerinde yirminci yüzyıl öncesine kadar belirli nesne ve konuları betimlerken, yirminci yüzyılın ilk yarısında soyut ifadelere gidilmiştir. Böylece, alan heykelleri büyük form kitlelerini kudret ve kuvvet kaynağı haline getirme yönünde bir

görselliğe kavuşmuştur. Ayrıca bulunduğu yeri zenginleştirerek toplumun yaşam niteliklerine görsel ve yaşantısal katkıda bulunma işlevini üstlenmiştir.

2.3. Bir Sanat Nesnesi Olarak Mekanın Kullanımı

Mekan, heykeli bütünleyici bir unsur olarak görülebilir. Çünkü, bu mekanda varlıklar birbirleri ile etkileşim içerisinde. İçerisinde çeşitli etkinliklerin, eylemlerin yer alabildiği mekânı, sanatçılar, özellikle açık alan uygulayıcıları ürünlerini tasarlarlarken bütünlüğü sağlayan bir öge olarak projelerine dahil ederler. Böylece sanatçılar yaratımlarını mekânın katkısı ile gerçekleştirme olanağı bulurlar. Dolayısıyla mekân tarih içerisinde sanatçılar tarafından farklı biçimde yorumlanmış ve farklı bir dilde ele alınmıştır.

Her çağın, her dönemin kendine özgü bir mekân anlayışı; onu biçimlendiren bir yaşam biçimi-politik, etik, estetik, inanç, ilke ve ideleri vardır. (Aydınlı, YEM 77, 2002)

Günümüzde kentlerin ve kentlerde yaşanan mekânların çağdaş ve estetik görünümlere kavuşmasını amaçlayan sanatçılar, mekânı boş bir alan olmaktan çıkarıp onu anlamlı kılmış, sanatın içerisine dahil ederek farklı bir işlevsellik kazandırmışlardır.

Mekân, sanat nesnesi olarak sanatın etkinliğine dahil olduğundan bu yana farklı ifadelerle bürünebilmiştir. Bunda sanatçıların görüşünün, üslubunun yanı sıra çevresinin, sosyal, kültürel ve fiziksel konumunun etkileri vardır.

Her dönemin sanat anlayışı ve alandaki gelişimler sanatçıların mekânı farklı açılardan ele almalarına etken olmuştur. Rönesans'tan önceki dönemlerde heykel açısından mekânın sanat etkinliğine dahil edildiğine pek rastlayamayız. (Konumuz itibarıyla, açık alanlar söz konusudur.) Rönesans'la birlikte heykel, bağımsız bir alana, mekana çıkarak tek başına sanat yapıtı olduğunu göstermekle birlikte, mekânında sanata etkin bir biçimde katılımını

sağlamıştır. (Resim 1) Mekan, fiziki konumuyla , içerisinde barındırdığı yapılarıyla sanatçılara eylemlerinde çeşitli olanaklar sunmuş, dekor olmaktan öte, aktif olarak ürünün gerçekleşmesine katkıda bulunmuştur. (Resim 2-3)

Resim 1 : Michelangelo, Piazza del Campidoglio

Resim 2: Isamu Noguchi, Garden of Future, 1964

Resim 3: Isamu Noguchi, Constellation/Takımyıldızı, 1980-83

Mekan, bazı dönemlerde sanat etkinliklerinin doğrudan ögesi konumuna da gelmiştir. Bu duruma özellikle 1960-70' li yıllarda, alternatif akımlarda (Avangard Sanat) rastlayabiliriz. Sanatçılar projelerini gerçekleştirme uğruna kimi zaman uzunca kıyıları kumaş ile kaplamış, kimi zaman ise, mekandaki toprağı şekillendirerek mekanı sanat eyleminin baş materyali haline getirmiştir. (Resim 3,4,5)

Mekan, açık alan uygulamalarında sanatçılar ve çevre düzenleyicileri için daima vazgeçilmez, ürünün oluşmasında somut katkıları olan bir unsurdur. Günümüzde kent planlamasında sanatçılar mekanı bu anlamda önemli bir konuma oturtmaktadırlar.

Resim 4: Robert Smithson, Broken Circle/Noksan Daire ve Piramitler, 1972

Resim 5: Robert Smithson, Spiral Jetty/Sarmal Anafor, 1969-70

Resim 6: Christo, Wrapped Coast/Sarılıp Sarmalanmış Kıyı, 1969

3. BÖLÜM

ÜRÜN ANALİZLERİ

3.1. Tarihsel Süreçte Kent Dokusu İçerisinde Yer Alan Açık Alan Heykellerinin Analizi

Açık alanlara yönelik tasarlanan heykeller, kente estetik katkı sağlar, mekana müdahale eder, yaşamın içerisine doğrudan katılır ve bulunduğu mekanda yaşayanları kültürel, sosyal ve psikolojik anlamda etkilemeyi ve değiştirmeyi öncelikli olarak amaçlar.

Heykelin, kentteki/çevresindeki insanlar ile iletişim içerisinde bulunarak yeni ve farklı anlamlar doğurduğu görülmektedir. Mekanda ve mimaride bir tamamlayıcı, bütünleştirici ve düzenleyici etkisini güçlü bir biçimde hissettirir. Tarihsel süreç içerisinde alan heykelleri, değişen toplumlarda ve toplum şekillenmelerinde, çeşitli dönemlerde kendini değişik biçimlerde ifade etmiştir. Heykelin ilerleyen zaman içerisinde serüveni de değişikliğe uğramıştır. Örneğin, didaktik ve alegorik bir ifade içerisinde, figür heykelle yaşama katılan alan heykeli zamanla bu özelliğini terk etmiş, soyut değerlere ulaşmış, içinde yer aldığı mekanı zenginleştirme ve dinamizm kazandırma amacını gerçekleştirmiştir.

Heykelin kentsel alan ve mimari yapı ile ilişkisi tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde, Ortaçağ'da toplumsal ve kolektif düzeyde bir anlam içermektedir. Heykel dini yapılarda yer alırken bu yapıda fiziksel olarak değil, ancak anlamsal olarak kendini var ediyordu.

Rönesans'ta ise heykel kendi fiziksel sınırları içerisine çekilmiştir. Kent meydanlarında, sivil ve dini yapıların önlerinde yer

almıştır. Rönesans'taki sosyal ve kültürel değişim sanat ürünlerindeki bireyselliğin oluşmasında etken olmuştur. Örneğin, Rönesans'tan önce ki gelişmiş tüm üslup ve uygarlıklarda mimari mekana bağımlı olarak gelişen ve genellikle cepheden görülmek üzere biçimlendirilmiş/yerleştirilmiş heykel, Rönesans ile bu bağımlı ve - tek başına yetersiz- konumundan sıyrılabilmiştir. Bu dönemde heykel kendi biçimsel etkileri ve kendi anlamsal ifadeleri ile kentsel mekanda yerini bulmuştur. (Resim 7)

Resim 7: Michelangelo, Piazza del Campidoglio

20. yüzyılın ilk yarısına değin belirli konular heykel sanatının oluşumunu etkilemiştir. Ancak, bu dönemde önemli değışim ve gelişimler ortaya çıkmıştır. Bu dönemde belirli nesne ve konular betimlemek yerine, betimleyici olmayan soyut heykellerde ortaya konmuştur.

Soyut heykellerde ışığın yanı sıra oylumların içlerindeki ve aralarındaki boşluklarda önemsenmeye başlanmış, böylece heykelin mekanla buluşmasında çeşitli denemeler gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda sanatçı Henry Moore önemli örnekler sunmuştur. (Resim 8-9) Moore formu soyut değerlerine ulaştırmış ve insan fantezisinin figür dışında anıtsal biçimlere götürülebileceğini göstermiştir. Böylelikle 20. yüzyılda sanatçılar formun soyut değerleri üzerinde kişisel araştırmalara yönelmişlerdir.

Moore'un (1898-1986) heykelleri daha ayrıntılı irdelendiğinde, yarı soyut figüratif ve soyut çalışmalar gerçekleştirmiş olduğunu görürüz. Moore'un heykellerindeki plastik kaygılar yaşamsallık adı altında toplanabilir. Onun için boşluk, kütlenin etrafında dönülmekle hissedilen bir öge olmanın yanında, heykelin önünden arkasına kadar kütlenin içine de işleyebiliyordu. Buda fiziksel değil zihinsel bir çabayı gösteriyordu. (Resim 10)

Moore'un heykellerindeki tüm fikirleri, gerçekten anıtsal heykel ve açık hava heykellerinin gerektirdikleri, özellikle de doğa görünümüleriyle ilişkisi konusundaki düşüncelerini bir araya toplar. (Resim 11)

Moore, heykellerini her zaman doğada, doğadaki mekanla çevrilmiş olarak tasarlıyordu. Simetrisizlik ise, sanatçının heykellerinde geometriden daha ağır basan bir duygudur. O,

eksiksiz bir biçimin gerçekleştirilmesini simetrisizliğe bağlıyordu.

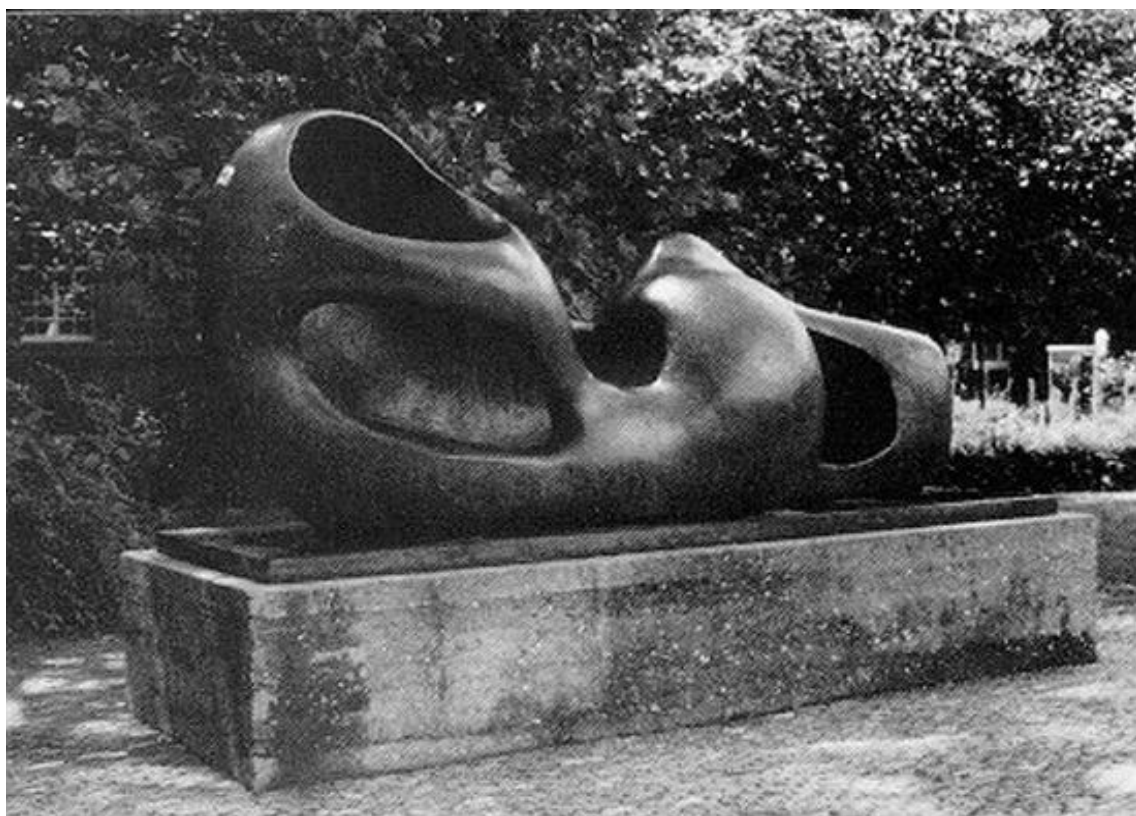
Sanatçının uzanan figür adlı çalışmasında yarı soyut bir biçim karşımıza çıkar (Resim 8). Heykeldeki oylumlar, boşluklar ışığın ürün üzerinde gezinmesine, ışığı içine almasına izin vermektedir. Böylece heykel mekanla bütünleşmesini organik anlamda da gerçekleştirmiş olmaktadır. Moore'e göre bu boşluklar(delikler) heykeli bir yandan öbürüne birleştirerek daha bir üç boyutlu kılar.

Resim 8: Henry Moore, Reclining Figure

Resim 9: Henry Moore, Hill Arches, 1973

Resim 10: Henry Moore, Reclining Figure, 1954

Resim 11: Henry Moore, Large Arch, 1971

Romanya'lı heykeltci Constantin Brancusi (1876-1957), figür merkezli bir modern hareketin ve soyut sanatın öncüsüydü. Heykelleri zarif görünüşlüdür ve hassas materyallerden yapılmıştır.

Brancusi ülkesine büyük saygı duyan bir sanatçıydı. Bu saygıdan dolayı çok önemli bir açık alan heykeli yapma düşünö gerçekleştirme fırsatı bulmuştur. Sanatçı 1938'de The Endless Column/Sonsuz Sütun heykelini gerçekleştirmiştir. (Resim 12) Heykel bronz bir mil üzerine on beş adet dökme demir biriminin üst üste dikilmesiyle oluşturulmuştur. Mil ise zemine sağlam bir kaide ile sabitlenmiştir. Heykel bulunduğu mekana yerleştirildiğinde üzerine bronz cilası püskürtölmüştür. Yüksekliğı ise 29.33 metredir. Yapıt, Targu Jiu, Romania'da kent meydanına inşa edilmiştir. O, bu yapıtında batı heykelinin görsel ve sembolik gücünü ön plana çıkarmış ve halk sanatı ile etnik sanatı bütünleştirmiştir.

Brancusi, Sonsuz Sütun heykelini ülkesinin Birinci Dünya Savaşında ölen kahramanlarına adamıştır ancak bu heykel, ülkenin anımsanmasında büyük görsel katkıları olan büyük bir açık alan yapıtıdır.

Resim 12: Constantin Brancusi, Endless Column, 1938

İlhan koman, Akdeniz (Mediterranean) Heykeli

İlhan koman 1960'ların sonlarına doğru sanat bilim ve teknolojik uygulamaları ile nitelikli işlevsel ve estetik olguların bulunduğu heykeller gerçekleştirmiştir. Soyut ve minimal kökenli heykeller gerçekleştiren Koman, maddenin iç yapısını araştırırken, insan-doğa ilişkisine yeni yaklaşımlar getirme çabasıdadır.

Çalışmaları tasarım sınırlarını zorlayan çok biçimli komplekslerden, kat kat çoğalan mekan kırılmaları, üçboyutlu paradokslar olarak ortaya çıkmaktadır. İstanbul'da,1980 yılında sarmal ve girdap tekniği ile gerçekleştirdiği "Akdeniz" heykeli, oldukça ağır bir çalışma olmasına karşın görselliğindeki incelikten dolayı hafif bir görünüme kavuşmuştur. (Resim 13)

Akdeniz kültürünün vatan bulduğu bir doğa ve şiir ilişkisinin vurucu etkisini düşündürmenin ötesinde, insancıl değerlere bezelidir daha çok. Kollarını yana açmış genç kadın figürü, bedeninin üzerinden ırmak gibi aşağı doğru akan giysisiyle bütün insanlığı kucaklamak istiyor gibidir. Böyle bir anıtın iletmek istediği mesaj, barış ve kardeşlik düşüncesi üzerine kurulu olabilir doğal olarak. Sanatçı maddenin ağır fizik yapısını, bir iyon sütununu yukardan aşağı bölen ince yivler gibi tarayıp kompoze ederek yapılandırmıştır bu heykelde. (Özsezgin, 2005)

Koman'ın gerçekleştirdiği “Akdeniz” heykeli, İstanbul Zincirlikuyu’da, Yapı Kredi Sigorta Genel Müdürlük binasının önüne yerleştirilmiştir. Kent mekanına yerleştirilen bu heykel, sanatçının en çok bilinen yapıtları arasındadır.

Resim 13: İlhan Koman, Akdeniz, 1980

Anafor

Stockholm'de bulunan bu heykel, sanatçının ölümünden sonra, 1990 yılında kent meydanına yerleştirilmiştir. Heykel paslanmaz çelikten oluşturulmuştur. Çalışma yerleştirildiği mekana canlılık ve dinamizm kazandırmıştır. Kaidenin yerleştirildiği alan su ile kaplanarak Anafor'dan yansıyan güneş ışıklarının pırıltılarının yansıması sağlanmıştır. (Resim 14)

Koman kendi ürünü ile ilgili şu açıklamaları yapmıştır:

“Bu seri, çocukluğumuzdaki uçurtma kuyruğu yapımında kullanılan birçok türev içerir. Çoğunlukla tek parça metal veya ahşap levha/parçadan başlayarak, kullanılan malzemenin esnekliğini zorlayarak oluşturulmuşlardır.” (İlhan Koman Retrospektif, 2005)

Resim 14, İlhan Koman, Anafor, 1990

Açık alan heykellerinde başarılı ürünler sergileyen usta sanatçılardan biride Amerika'lı sanatçı Alexander Calder'dir. Calder heykellerinde "denge" ögesini kullanmış, parçaların birbirine olan ilişkisi ve onların birbirini matematiksel olarak dengelemesini hedeflemiştir.

Açık alana uyguladığı en çok bilinen heykellerinden biri 1969'da Michigan'a yerleştirdiği "La Grande Vitesse (Büyük Hız)" adlı eseridir (Balinayı çağrıştıran bir görüntü içerdiğinden "Whole" diye de adlandırılır.). (Resim 15-16) Bu heykel Calder'in önemli stabillerinden biridir. Heykel oldukça büyük ölçüde uygulanmıştır. Yüksekliği 13 metre civarındadır. Bu devasa anıt bulunduğu mekanı, yapıları büyük ölçüde etkilemiş, mekan ve içinde bulunduğu boşluğu estetize etmiştir. Binaların durağan, soğuk yapısını kırmıştır. Kırmızıya boyanan metal çalışma; iç boşluklara, dikey ve birbirini kesen yatay hatlara sahiptir. Heykelin iç yapısında keskin hatlar kullanılmasına rağmen, dış yapısı bir hayli yumuşak ve doğal bir forma sahiptir. Sanatçı bu çalışmanın benzeri birçok eser üretmiş ve kentsel alanların estetize edilmesine büyük katkıları olmuştur. (Resim 17-18-19) Calder'in stabil heykelleri zemine sabitlenmiştir. Sanatçının bu çalışmalarında konstrüktivist (yapımcı) etkiler görülmektedir. O, stabil ürünleri ile heykelde kitle anlayışı yerine, boşluğu çevreleyen çizgilere yönelen bir anlayış sergilemiştir.

Resim 15, Alexander Calder, La Grand Vitesse, 1969, Michigan

Resim 16, Alexander Calder, La Grand Vitesse, 1969, Michigan

Resim 17, Alexander Calder, Flamingo, Federal Plaza Center, 1973

Resim 18, Alexander Calder, Four Arches, Los Angeles, 1975

Resim 19, Alexander Calder, Ayrıntı

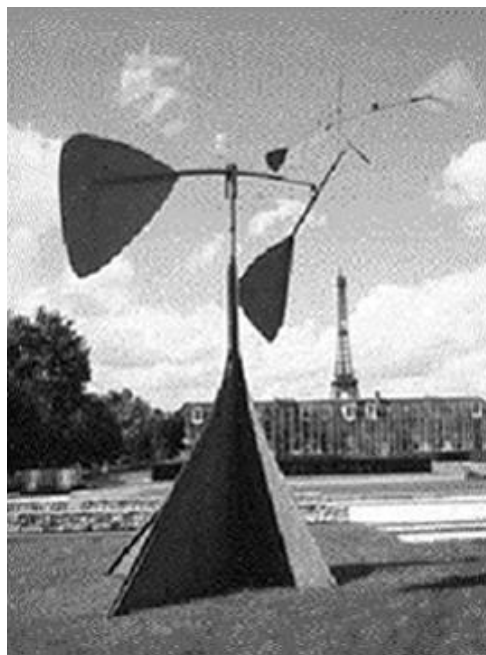
Calder, heykellerini geometrik bir biçim anlayışı ile, metal malzemeden yola çıkarak konstrüktivist bir tarzda oluşturmuştur.

Günümüz dünyasında da sanatçılar, çeşitli formlarda ve değişik tekniklerde çalışmalar sunmaktadır. Alan heykellerinde form nasıl olursa olsun genelde statik bir biçimde oluşturulmuştur. Mekanda, heykelin kendi içerisinde oluşturulan boşluklardan ve formların/parçaların birbiriyle olan ilişkisinden hareket etkisi yakalanmaya çalışılmış, farklı malzeme ve tekniklerle çeşitli ifade biçimlerine gidilmiştir. Calder ise bu anlayışa yeni bir boyut kazandırmış, hareketi doğrudan heykelin yapısına uygulamıştır.

Kinetik (Mobil) adı verilen bu heykelleri, duyarlı dengelerle bir araya getirilmiş parçalardan oluşan bir düzenlemedir. Bu heykel alana yerleştirildiğinde hava akımlarından etkilenerek devinir. Bu devinme sonucu bütünü oluşturan öğeler arasındaki ilişkiler sürekli olarak değişir. Dolayısıyla, yapının düzenlenmesi de sürekli olarak değişik görünüşler alır. Böylece heykel bulunduğu mekana sürekli bir enerji yaymakta, izleyicilere görsel bir şenlik sunmaktadır. (Resim 20-21-22) Hafif ve geniş biçimde olan metal levhalardan ince tellere bağlanarak oluşturulan mobiller, soyut biçimleri, renkleri ve şiirsel görünüşleri ile doğadaki hareket kavramının neşeli ve canlı bir yorumu gibidir. Calder kinetik heykelleri ile evrenin sürekli hareket halinde oluşuna bir gönderme yapmış ve bununla birlikte yansıtım-yaratım amacıyla dinamik bir kompozisyon tasarımıyla ilgilenmiştir.

Resim 20, Alexander Calder, Southern Cross, 1963

Resim 21, Alexander Calder, Spiral, 1958

Resim 22, Alexander Calder, Red Pedals, 1942

Japon asıllı Amerikalı heykeltıraş Isamu Noguchi kent estetiğine olumlu katkıları olan bir çok değerli alan heykelleri gerçekleştirmiştir. Sanatçı eserlerinde doğa ve insan ilişkilerini gözleterek, hareket ve zamanın heykelin yorumlanmasında önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir.

Sanatçının 1981 yılında gerçekleştirdiği Fountain/Fıskiye isimli çalışması Detroit'te, şehrin geniş bir alanına inşa edilmiştir. (Resim 23) Noguchi tarafından gerçekleştirilen bu heykel paslanmaz çelikten yapılmıştır. Dairesel siyah, granit bir havuzun üzerine konumlanan heykel, genişliği 9 metre olan iki bacak üzerine oturtulan bir daireden oluşmaktadır. Heykelin dairesele boşluğuna havuzdan tazyikli su fışkırtıldığında, tıpkı bir uçan dairenin gece gökyüzünde uçarken çıkardığı ışık hüzmesini anımsatan bir görüntü oluşmaktadır. (Resim 24)

Noguchi, bu heykelin zamanımızı ve dış dünya ile olan ilişkimizi temsil ettiğini belirtmektedir. Heykel insanların rahatlıkla izleyebileceği, çevresinde dolaşabileceği geniş bir mekana yerleştirilmiştir. Heykelin üzerinde bulunan halkadaki deliklere ışıklandırma sistemi yapılmış olup hava karardığında izleyicilere muazzam bir görsellik sunulmuştur. Bu sayede heykel ifade etmek istediği anlam bütünlüğüne ulaşmış olmaktadır. (Resim 25)

Resim 23: Isamu Noguchi, Fountain/Fıskiye, 1981

Resim 24: Isamu Noguchi, Fountain/Fıskiye, 1981

Resim 25: Isamu Noguchi, Fountain/Fıskiye, 1981

Açık alan heykeltçiliğinde kuşkusuz çok sayıda denemeler olmuştur. Bunlar figüratif ürünler olduğu kadar deforme edilmiş ya da soyut heykellerden de oluşmuştur. Amerika'lı sanatçı Richard Serra'da soyut sanatın vardığı en uç nokta olan minimal sanat yönünde ürünler sergilemektedir. Serra, büyük ölçüde, metal, beton ve diğer materyallerden oluşturduğu ürünlerini genellikle açık alandaki mekanlara yönelik tasarlar. (Resim 26-27-28)

Serra'nın anıtsal çalışmaları heykelin temel kavramını vurgular: kütle, form, materyal, alan, süreç ve bağlam. Sanatçının mekanda oluşturduğu heykeller birbirine dayanır biçimde monte edilmiştir. Heykeller boyasız olup, doğal süreç içerisinde paslanmaya bırakılmıştır. Bazı heykellerinde, uzun çelik plakalara esneme özelliğinden yararlanarak, yapının özgünlüğünü bozmayacak biçimde kavis verilmiştir. (Resim 29) Kavislenen bu levhalar ile heykel güçlü bir hareket kazanmaktadır ve çevreyi de bu yönde etkilemektedir. Bu büyük levhaların içlerinde dışarıdan izole edilmiş özel alanlar oluşmuştur. İnsanlar bunların arasından- içinden geçerek ürünü dıştan ve içten görme fırsatı bulmuşlardır. Serra'nın heykelleri kendi boşluğunu oluşturarak, yerleştirildiği alanda boşluk ve mekan çelişkisi yaratır.

Resim 26, Richard Serra, Wright's Triangle, 1979-80

Resim 27: Richard Serra, T4sculpture

Resim 28: Richard Serra, Fulcrum, 1987

Resim 29: Richard Serra, Vortex, 2002

4.BÖLÜM

FORMUN OLUŞUM VE UYGULAMA SÜRECİ

Kentsel mekanlara, açık alanlara yönelik tasarlanan heykellerde, kentin estetik değerlerini gözeten, mekanla bütünleşen bir yapı oluşturulması hedeflenmiştir. Heykellerin yerleştirileceği mekanın sosyal ve fiziksel yapısı göz önüne alındığında her ürün yerleştirileceği mekanda anlamlı kılınabilir. Heykel yapısına uygun, doğru bir mekanda sergilendiğinde, mekanda konumuna uygun ve yapısıyla örtüşen bir sanat yapıtıyla buluşturulduğunda heykel ve alan birlikteliği işlevlerini sürdürebilirler.

Kent içerisindeki belirli mekanlara yönelik tasarlanan heykeller, bölgenin sosyal konumunun yanı sıra fiziksel özellikleri gözetilerek oluşturulmuştur.

Adana ilindeki kent meydanlarına, açık alanlara yönelik tasarlanan heykeller ile kentin estetik açıdan çağdaş bir görünüme kavuşmasında, görsel ve içerik açıdan olumlu katkılar hedeflenmiştir. Adana günümüzde sosyal ve ekonomik yapısıyla büyüyen ve gelişen bir yapıya sahiptir. Bir metropol konumuna ulaşan bu kent kültürel ve sanatsal anlamda da modern dünyada yerini bulmalıdır. Bu sebeple kentin çeşitli mekanlarını sanat ürünleriyle desteklemek şüphesiz ki kentin gelişimi ve tanıtımı açısından olumlu katkılar sunacaktır. Kentteki açık alanlara yönelik tasarlanan projeler ile kentin mekanlarının zengin bir görünüme kavuşmasının yanı sıra, mimari ile mekan birlikteliği ve tüm bunlarla sanat birlikteliğinin sağlanması amaçlanmaktadır. Kentte yaşayan insanların ve kente uğrayanların bu görsellikten faydalanması estetik bilinçlerinin gelişmesine olumlu katkılar sağlamakla birlikte kente farklı bir açıdan da bakabilmelerini

sağlayacaktır.

İlk olarak, Dört Yol meydanına yönelik tasarımı ele aldığımızda, bölgedeki yoğun trafik göze çarpmaktadır. Şehirlerarası E5 karayolu da proje dahilindeki alandan geçmektedir. Bu da, sergilenecek heykelin daha yoğun bir kitle tarafından izlenmesine fırsat verecektir. Heykelin yerleştirileceği mekanın çevresinde büyük mimari yapılar bulunmaktadır. Aynı zamanda bunlar iş merkezleri olduğundan insan yoğunluğu da fazladır. Tasarlanan heykel, etrafı küçük bitki örtüsüyle çevrili mekanın ortasına yerleşecek biçimde konumlandırılacaktır. (Resim 30) Taş materyalden oluşturulması hedeflenen heykel, iki yapıdan oluşmaktadır; kaide ve gövde kısmı. Gövde kısmı yaklaşık 3/4 daire şeklinde olup ön ve arka yüzeyinde güneş formunu anımsatan yapıya sahiptir. Kaide ise dikdörtgen bir yapıda olup, güneş hareketini tamamlayan oyuk biçiminde bir uzantıya sahiptir. Heykel, yapısı itibarıyla Çukurova'nın genel atmosferini simgeler konumdadır. Ayrıca, çevredeki keskin hatlara sahip mimari yapıları yumuşatacak bir form sergilemektedir. Heykel geniş bir alana konumlandırılacağından, dört bir yanından izleyicilerle buluşabilecektir.

Alan heykeli çevrenin isteklerini karşılamalı, onunla bütünleşmeli, çağdaşlığı ve değişebilmeyi temsil etmelidir. Başarılı yapıtlarıyla tanınan heykeltarihi Noguchi, heykelin bir süs olmadığını, birlikte yaşanan, doğayla ilişkiyi sağlayan, bizi içeren bir olay olduğunu vurgulamıştır. Sanatçı yine heykelle dair şu söylemlerde bulunmuştur:

"Benim için heykelin özü bir alanın yorumlanmasıdır. Var olmamızı, düşüncelerimizi, duygularımızı, algılarımızı içeren ve sürdüren bir yorumlama... Heykelin boyutları bir yorum

ölçülerinden başka bir şey değildir. Çizginin, noktanın, rengin, şeklin ortaya koyduğu ışıkla hareketle ve zamanla belirlenen... Bunlarsız bir alan yorumlanamaz, algılanamaz. Bunlar heykelin özü olduğuna göre bu özü algılama şekli sürekli değiştiğine göre heykelde değişmelidir. Tıpkı alan gibi, çevremiz gibi, bizim gibi." (Oral, 1976)

Günümüzde heykel, toplumsal bilincin oluşmasına yardımcı olan, aydınlatıcı, estetik kaygılar güden insanların olduğu bir toplum hedeflemektedir. Açık alan heykelleri ise, kentlerin simgesi haline gelmiştir. Kentlerin tanıtımında büyük katkıları vardır. Kentlerin tanınmasında mutlak, olumlu katkıları bulunan açık alan heykellerinin istediği amaca ulaşabilmesi için boyutunun, yerleştirileceği çevredeki nesnelerin boyutları ile tespit edilmesi gereklidir. Heykel, ancak mekanla doğru ölçeklerde buluşturulduğunda anlam bütünlüğüne erişecektir.

"Plastik sanat yapıtı kent alanlarında yer aldığı ve kent insanının yaşamına katıldığı oranda sözü ve anlamı çok büyük önem kazanır. Günlük yaşam alanlarına giren, çevreyle kurduğu ilişki oran, malzeme ve boyut yani fiziksel olmaktan öteye geçen sanat yapıtı, çevresiyle yeni bir düşünsel ilişki oluşturur, eğitici bir görev üstlenir. Günlük yaşamın davranış ve işleyişine katıldığı oranda kenti süsleyen objeler nitelemesinden kurtulur ve kendi çevresini yaratır, belirleyici olur, süreç içerisinde fiziksel bir cisim olmanın ötesinde var olduğu mekanın belleğini oluşturur. Heykel binlerce insanın yaşadığı kentlerde görerek ve algılayarak günlük yaşantımızın bir parçası olur ve ortak bir toplumsal bilinç oluşturmada önemli bir misyon üstlenir." (Ergin, 1993)

Kent ortamında çok yoğun olan merkezlerin yanı sıra sakin bir çevreye sahip, insanların yoğun bir biçimde bulunduğu, ancak durağan, cansız görünümde mekanlarda mevcuttur. Galleria iş merkezinin yanında bulunan alan, önünde insanların yürüyüş yaptığı, spor aktivitelerinde bulunduğu iş çıkışlarında yorgunluklarını atmak üzere dolaştıkları, sohbet ettikleri bir ortamdır. Ancak mekanın fiziki yapısı oldukça durağan kalmıştır. Ağaçlandırma çalışmaları yapılmış fakat yeterli görünüme kavuşmamıştır. Bu alana yönelik tasarlanan heykel, büyük ölçekli olup, taş ve metal materyallerden oluşturulmuştur. (Resim 31) Heykel, iki dikey bacaktan ve bunları keser biçiminde bağlanan iki yarım daireden ve iki kısmı birbirine bağlayan birbirine paralel düz metal borulardan oluşturulmuştur. İki dikey bacağın üst yüzey kesimleri farklı açılarda olup, iç kısımları dokuludur. Heykelin dış yüzeyleri ise pürüzsüzdür. Yapıt birbirinden farklı yönlerde ve yapılarda olan formlardan meydana getirilmiş, böylece çevrenin durağan, dingin olan yapısına hareket kazandırılmak istenmiş, ayrıca alanın görsel olarak zenginleştirilmesi hedeflenmiştir. Çevreyi kullanan insanların psikolojik olarak rahatlanması tasarlanırken, ürünün mekana kazandırdığı enerjiyi hissetmeleri göz önünde bulundurulmuştur.

Açık alanlara yönelik tasarlanan heykellerin farklı mekanlardaki etkilerini görebilmek için çeşitli denemeler gerçekleştirilmiştir. Resim 31'deki heykeli mimari yapının bulunmadığı düz bir alana, bir dinlenme merkezine yerleştirdiğimizde, çevrede bir takım olumlu etkiler yaratmıştır. (Resim 32) Aynı yapıt bu kez farklı bir mekanda uygulandığında temelde özdeş etkiler oluşturacaktır, ancak bunun yanı sıra farklı bir takım rollere de bürünecektir.

(Resim 33) Heykelin yerleştirileceği mekan mimari yapıların, yoğun iş merkezlerinin bulunduğu bir konumdadır. Dolayısıyla insanların yoğunca kullandığı bir alandır. Heykelin yerleştirildiği alanda olumlu etkiler sergilemesi düşünülmüş, yüksek binaların alana yaydığı soğuk, cansız etkileri izole edip, mekan ve mimari yapılar arasında sıcak bir birliktelik sağlaması ve ortama dinamizm getirmesi amaçlanmıştır. Bu etkileşim aynı zamanda mekanı kullanan insanlara da olumlu bir biçimde yansıyacak ve kent ortamında görsel bir hareketin somut bir örneğini de oluşturacaktır.

Kent meydanlarına, açık alanlara yönelik tasarlanan sanat yapıtları, çevre faktörü, mimari yapılar ve mekanı kullananların sosyo-kültürel yapıları düşünülerek oluşturulmasının yanında, gelişmişliğin beraberinde getirdiği bozulmaya ve çevrenin deforme edilmesine de çözüm arayışları içerisinde bir gönderme yapmaktadır. (Resim 34-35-36) Resim 34-35-36 bu yönde birer denemedir. Oluşturulan formlar iki yapıdan meydana gelmektedir: Sert ve Yumuşak. Katı (Sert) form olarak geometrik biçimler (Dikdörtgen) kullanılmıştır. Diğer yumuşak form ise erimiş bir yapıda katı formu sarmış durumdadır, sanki katı formu da eritmek istercesine. Bu heykellerin amacı da mekan ile çevreyi ve çevre ile mimari yapıyı bütünleştirebilmektir. Katı formu kentteki beton yapılaşmanın bir uzantısı olarak kabul edersek, yumuşak formun çabası bunu doğal yapısına döndürmek olacaktır.

Çalışma-4, Adana' nın yoğun bir merkezine, Sular semtine yönelik tasarlanmıştır. Bu bölge insanların yoğun olarak kullandığı, çevrede betonarme yapılaşmanın had safhaya geldiği bir mekandır. Ancak estetik kaygılardan yoksun

bir biçimde yapılanmasını sürdürmektedir. Heykel yerleştirileceği bu alana hareket, canlılık ve sanat-kent birlikteliğinin etkilerini taşıyacaktı. Heykel insanların rahatlıkla izleyebileceği bir mekana, yapıların ortasında kalan, merkez bir konumda yerleştirilecektir. Böylece istenen etkileşim her yönden sağlanmış olacaktır. Tasarlanan heykelin katı formunu saran deforme edilmiş görünümündeki form, üzerinde ışığın rahatça dolaşmasına olanak sağladığından izleyicilerde bir rahatlama hissi de sağlayacaktır. Heykelin boyutları çevredeki bileşenlerin yanı sıra çevrenin işlevselliği de göz önüne alınarak tasarlanmıştır. Heykelin çevresinde yoğun bir taşıt trafiği var olduğundan görüşü olumsuz etkilememek için bu yönde de boyut ayarlamasına gidilmiştir. Çalışmanın taş materyal kullanılarak oluşturulması hedeflenmiştir.

Çalışma-5, Adana'nın Galeria bölgesine yönelik tasarlanmıştır. Alan bitki örtüsüyle çevrelenmiş, geniş ve açık bir yapıdadır. Binalar bu alanın dışında tutulmuştur. Mekanı insanlar spor, yürüyüş ve dinlenme alanı olarak kullanmaktadırlar. Tasarlanan heykelin yayaların kullandığı alanın yanında yer alan yeşil bölgeye konumlandırılması düşünülmüştür. Bölge açık bir yapıya sahip olduğundan, uzak mesafelerden de izlenebilmesi için heykelin ölçülerinin bu yönde büyük tutulması tasarlanmıştır. Bu heykel üzerinde de ışığın rahatça ve serbest bir biçimde dolaşması tasarlanmış ve böylece heykelin çevresine dingin bir hava yayması düşünülmüştür. Taş materyalden oluşturulması belirlenen ürün, biçimsel olarak etki sunmasının yanında kavramsal bütünlüğünü de fark ettirecektir.

Çalışma-6, İstasyon bölgesine yerleştirilmesi düşünülen, tasarımı Resim 34-35 'deki anlayışla oluşturulmuş ancak

biçimsel olarak küçük farklılıklar içeren bir yapıdadır. İstasyon bölgesi fonksiyonundan ötürü insanların sıkça kullandığı bir konumdadır. Çevrede resmi kurum binaları mevcuttur. Ağaçlandırma çalışmaları bölgeyi düzenleme, güzelleştirme anlamında katkılar sağlamıştır. Ancak bulunan mekanın geniş bir ölçüde olması ve konumu itibarıyla bir sanat yapıtının bu alanda yer almasının gerekliliği de ön plana çıkmıştır. Böyle bir yapıtın tasarımında yine yapıtın kendi biçimsel ve kavramsal bütünselliğinin yanı sıra çevre faktörü de göz önünde bulundurulmuş ve yapıtın konumu, boyutu ve yönü bu veriler doğrultusunda tasarlanmıştır. Heykel bu yönde yerleştirileceği mekanla organik bir bütünlük sağlayacak ve çevreye görsel bir zenginlik taşıyacaktır. Yine bu çalışmada da ışığın heykel üzerinde rahat bir biçimde dolaşabilmesi ve ışığın heykel üzerinde bıraktığı hafif, yumuşak geçişlerin çevredekiler üzerinde olumlu etkiler oluşturması hedeflenmiştir. Çalışma taş materyalden tasarlanmıştır.

Çalışma-7, Çukurova Üniversitesi kampüsüne, Eğitim Fakültesi'nin önünde bulunan alana yönelik tasarlanmıştır. Heykelin yerleştirileceği alan insanların bölümlere giderken çok yoğun olarak kullandığı bir konumdadır. Böylece heykelin sürekli büyük bir kitleyi etkileyeceği düşünülmüştür. Mekan bitki örtüsüyle ve ağaçlarla kaplanmıştır. Ancak heykelin yerleştirileceği alanda geniş bir boşluk mevcuttur. Tasarlanan heykelin bu boşluğu olumlu bir biçimde dolduracağı gözlemlenmiştir. Yapıt, geometrik ve deforme edilmiş formlardan oluşmuştur. İki dikdörtgen bacağın üzerine konumlandırılan deforme edilmiş yapı kendi içerisinde zıtlık yaratsa da bütünsel bir konumda ve aynı zamanda biçimsel ve anlamsal olarak insanların ilgisini üzerine çekecektir. Sert geometrik yapıda ışık sert izlenimler bırakabilir ancak üstteki

deforme edilmiş yapı bu etkileri kıracak ve heykelin çevre ile olumlu bir biçimde buluşmasına olanak sağlayacaktır. Yerleştirileceği mekana canlılık ve devinim kazandıracak olan bu heykelin oluşturulmasında ve konumlandırılmasında çevre bileşenleri göz önünde bulundurulmuş, böylece yapıt ve çevre ile anlamsal bütünlük oluşturulması düşünülmüştür. Tasarlanan bu heykelin, yine diğer heykellerde olduğu gibi taş materyalden oluşturulması hedeflenmiştir.

"Sanatçıların kent içinde düzenledikleri çeşitli sergilerin amaçları şunlardır: Günümüz sanatını daha geniş çevrelere hitap edebilecek hale getirmek. Geniş mekanlarla kaynaştırarak sanatın sınırlarını genişletmek, insanları seyirci rolünden çıkarıp katılmalarını sağlamak. Sonuncusu bugünün sanatının başlıca amacı gibi görünüyor." (Ögel, 1977)

Alan heykellerinin toplumda estetik değerlerin yükselmesine katkıda bulunacağı yönünde açıklama yapmıştık, ancak bunun için sanat etkinliğinin toplum tarafından kabul görmesi ve bunun oluşturulması için de kentlerde çeşitli etkinliklerin, sergilerin düzenlenmesi gereklidir.

Resim 30: Çalışma-1

Resim 30: Çalışma-1

Resim 31: Çalışma-2

Resim 31: Çalışma-2

Resim 32: Çalışma-3

Resim 33: Çalışma-4

Resim 33: Çalışma-4

Resim 34: Çalışma-5

Resim 34: Çalışma-5

Resim 35: Çalışma-6

Resim 35: Çalışma-6

Resim 36: Çalışma-7

Resim 36: Çalışma-7

SONUÇ

Heykel ve mekan birlikteliğinin, kent yapılanmasında birlikte düşünülmesi gereken olgular olduğu bir gerçektir. Kentsel mekanlarda heykel uygulamaları ortaya çıkışından günümüze kadar biçim ve konu açısından çeşitli değişikliklere uğramıştır.

Sanat yapıtlarından yoksun bir kent tasarımı beraberinde bozulmayı, çirkin bir yapılanmayı getirebilir. Ancak, alana yerleştirilecek heykellerin o çevredeki sorunları tek başına çözeceği de beklenmemelidir. Bunun için kentin kültürel, sosyal ve ekonomik anlamda gelişmesi söz konusudur. Bununla birlikte sanat ürünleri, çağdaş düşünceye sahip, eğitim almış, donanımlı ve estetik kaygılar taşıyan insanların yaşadığı bir toplumda gerçek anlamını bulacaktır. Bu anlamda kentin yöneticilerine, eğitimcilerine, sanatçılara ve diğer çevre düzenleyicilerine büyük görevler düşmektedir.

Günümüzde toplumun gelişmişliğiyle beraberinde getirdiği çevresel bozulma ve çirkinleşme ancak duyarlı bireylerin estetik bilince sahip olmasıyla ortadan kalkabilir.

Araştırmamızda öncelikle kent olgusu irdelenmiş ardından kent ve sanat ilişkisi, mekan ve heykel birlikteliği açımlanmaya çalışılmıştır. Ve yine araştırma kapsamında olan sanat yapıtları ele alınmıştır.

Sonuç olarak, günümüz kentleri ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda, gelişmekte, sanayileşme yolunda ilerlemektedirler. Sanayileşme, ekonomik anlamda ilerleme

sağlarken, çevreyi olumsuz bir biçimde etkilemekte, insanları da çevreden koparmakta ve çevreye karşı duyarsız kılmaktadır. Kentsel alanlara yerleştirilecek sanat yapıtları, bulunduğu mekana, çevresine olumlu etkiler kazandıracak ve estetik açıdan yerleştirildiği ortamı zenginleştirecektir.

KAYNAKÇA

ATAKAN, Nancy (1998), *Arayışlar, Resim ve Heykelde Alternatif Akımlar*, İstanbul: YKY

ATASEVEN, Olcay (2000), “Heykelde İç-Dış Sorgulamaları Yöneliminde Araştırmalar ve Uygulamalar”, *Sanatta Yeterlik Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

AYDINLI, Semra (2002), *YEM*, Sayı: 77

BİLGE, Nilgün (1997), *Modern ve Soyut Heykelin Doğuşu*, İstanbul: Boğaziçi

EMRALI, Refa (1994), “İç Mekanda Mekan Problemleriyle Birlikte Yeni Plastik Arayışlar”, *Sanatta Yeterlik Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

ERGİN, Nilüfer (1993), Kent Mekanlarındaki Heykeller ve Ağaç Heykel Sempozyumları, *Sanat Çevresi*, Sayı: 38

ERGİN, Nilüfer (1998), “Heykel ve Çevre İlişkisi”, *Sanatta Yeterlik Tezi*, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul

GÖRMEZ, Kemal (2003), *Çevre Sorunları ve Türkiye*, Ankara: Gazi Kitabevi

GÜRSEL, Yücel (1992), *Mimarlık ve Çevre*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi

HALL, Edward T. (1982), *The Hidden Dimensions*, Anchor Books Editions

HUOT, J-L, THALMANN, J-P, VALBELLE, D. (2000), *Kentlerin Doğuşu* (Çev. A. B. GİRĞİN), Ankara: İmge Kitabevi

KABAŞ, Özer (1976), *Tüm Çevresel Gerçekçilik Bildirişim ve Sibernetik Kuramları Açısından Plastik Sanatların Oluşumuna Bir Bakış*, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi, Yayın No: 69

KARAASLAN, Suat (1993), "Kentsel Doku İçinde Yer Alan Açık Alanlarda Heykel Tasarımları", *Sanatta Yeterlik Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

KILIÇBAY, Mehmet Ali (2000), *Şehirler ve Kentler*, Ankara: İmge Kitabevi

KOMAN, İlhan (2005), *İlhan Koman Retrospektif*, İstanbul: YKY

LYNTON, Norbert (1991), *Modern Sanatın Öyküsü*, İstanbul: Remzi Kitabevi

Moore, Henry (1968), *Heykeltcinin Amaçları* (Çev. A. GÖKTÜRK), MEB

ORAL, Zeynep (1992), "Çok Yönlü Heykel Ustası Noguchi", *Milliyet Sanat Dergisi*, Sayı: 175

ÖGEL, Semra (1977), *Çevresel Sanat*, İstanbul: İTÜ Matbaası

ÖZSEZGİN, Kaya (2005), *İlhan Koman Retrospektif*, İstanbul: YKY

DURU, B. ve A. ALKAN (Derl.) (2002), *20. Yüzyıl Kenti*, Ankara: İmge Kitabevi

WYCHERLEY, R. E. (1993), *Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu?* (Çev. N. NİRVEN-N. BAŞGELEN), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları

www.calder.org (2005)

www.koman.org (2005)

www.noguchi.org (2005)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı : Mehmet GÜÇ

Doğum Yeri, Doğum Tarihi : Adana, 1971

Adresi : Sümer Mh. 41 Sk. No: 9 01140 Seyhan/Adana

E-mail : mehmetguc4@yahoo.com

EĞİTİM DURUMU

Yüksek Lisans : Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı

Lisans : Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar
Eğitimi Bölümü

Lise : Karşıyaka Endüstri Meslek Lisesi Kimya Bölümü, Adana

Yabancı Dil : İngilizce

Çalışma Durumu : Milli Eğitim Bakanlığı, İş ve Teknik Eğitimi
Öğretmeni